

Мельничук Лілія Борисівна, к.пед.н, доцент, завідувач кафедри педагогіки (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне), lilya1154@ukr.net

АНКЕТУВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЯК МЕТОД МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті висвітлено результати анкетування викладачів Інституту педагогічної освіти щодо якості освітньої діяльності у контексті формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів. Обґрунтовано актуальність формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів. Визначено сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність», виокремлено та охарактеризовано його складові компоненти. Доведено значення анкетування як методу моніторингу якості освіти. Розкрито процедуру анкетування викладачів у контексті формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів дошкільної та початкової ланок освіти.*

***Ключові слова:** професійно-педагогічна компетентність, заклад вищої освіти, майбутні педагоги, анкетування, моніторинг, якість освіти.*

Melnychuk Liliia Borysivna, Ph.D in Pedagogic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy (Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities, Rivne), lilya1154@ukr.net

QUESTIONING TEACHERS AS A METHOD OF MONITORING THE QUALITY OF EDUCATION

Abstract.

***Introduction.** The new paradigm of higher education, as an important component of the Bologna process, provides for the creation of a new educational space that will ensure the quality training of future specialists for professional and research activities. Nowadays, employers in the selection of personnel are guided by those competencies that they possess in combination with their abilities and personal qualities.*

***Purpose.** The purpose of the article is to analyze the results of a survey of teachers of the Institute of Pedagogical Education on the quality of educational activities in the context of the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers.*

Methods. The following methods are used in the work: empirical – pedagogical observation, questionnaires; mathematical-statistical methods of processing experimental data.

Results. The article reflects the results of a survey of teachers of the Institute of Pedagogical Education on the quality of educational activities in the context of the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers. The relevance of the formation of professional and pedagogical competence of future teachers is substantiated. The essence of the concept «professional pedagogical competence» is defined, its components are highlighted and characterized. The importance of questionnaires as a method for monitoring the quality of education is proved. The procedure of questioning teachers in the context of the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers of preschool and primary education is disclosed.

Originality. A system of questions for questioning teachers has been developed. The expediency of making an experimental diagnosis of the competence of teachers to the formation of professional competence of students is substantiated. The relevance of the questionnaire for teachers on the quality of educational activities in the context of the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers is substantiated.

Conclusion. The research results allow us to conclude about the competence of teachers in the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers. Teachers of the departments of pedagogy, primary and pre-school education in their activities focus on the formation of professional and pedagogical competence of future teachers of primary and pre-school education. Teachers consider it appropriate to integrate knowledge from various professional methods into modelling professional activities in an elementary school environment (pre-school educational institutions); systematically work in practical classes with the terminology of vocational education; introduce interactive teaching methods, multimedia and contextual technologies.

Key words: professional and pedagogical competence, institution of higher education, future teachers, questioning, monitoring, quality of education.

Нова парадигма вищої освіти, як важливої складової Болонського процесу, передбачає створення нового освітнього простору, який забезпечуватиме якісну підготовку майбутніх фахівців до професійної та науково-дослідної діяльності [1]. Вже сьогодні роботодавці при доборі працівників керуються тими компетентностями, якими вони володіють у сукупності з їх здібностями та особистими якостями.

Розв'язання проблеми якісної підготовки майбутнього фахівця можливе з урахуванням основних позицій та методологічних засад компетентісного підходу в освіті [2]. Проблемі моніторингу якості вищої освіти присвячено праці О. Дубініної [3], Н. Тетьякової [4] та ін.

Дослідженням проблеми педагогічної професійної компетентності присвячені наукові праці таких вчених, як І. Демічева [5], Л. Драгієва [6], О. Мешко [7] та ін., які засвідчують, що в психолого-педагогічній теорії та практиці відсутня методологічна цілісність у розв'язанні проблеми змісту й якості компетентностей педагога, що підтверджується існуванням різних підходів до розуміння самих понять «компетенція» та «компетентність».

Метою статті є оцінка результатів анкетування викладачів Інституту педагогічної освіти щодо якості освітньої діяльності у контексті формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів.

Основною діяльністю закладу вищої освіти є надання освітніх послуг, які мають орієнтуватися на споживача. До споживачів послуг такого закладу відносяться зовнішні (роботодавці, держава і суспільство в цілому) та внутрішні (студенти, викладачі, керівництво закладу) суб'єкти.

Моніторинг в освіті (лат. *monitor* – той, що нагадує, наглядає, зберігає) спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку та розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі [3].

Упровадження педагогічного моніторингу дозволить психологізувати педагогічну діяльність учителя, навчально-виховний процес, що підніме професійний рівень педагогічних колективів, підвищить рівень якості шкільної освіти. Результати педагогічного моніторингу дозволять висвітлити позиції керівництва, виявити мікроклімат учнівського, вчительського, батьківського колективів, надаючи тим самим можливість адміністрації школи, управлінням освіти аналізувати свої дії, і відповідно планувати педагогічну діяльність.

Визначення ступеня задоволеності внутрішніх споживачів є однією з головних завдань менеджменту якості. Така оцінка необхідна для своєчасного коригування освітніх програм університету та внесення змін до управління організацією, навчальних програм і технологій навчання, а також при входженні в Болонський процес, де необхідна акредитація окремих дисциплін навчального плану [7].

У сучасних умовах модернізації педагогічної освіти в контексті європейської інтеграції ключове значення має «професійна компетентність учителя».

Професійно-педагогічна компетентність – складне утворення. До її основних елементів відносяться:

1) компетентність у галузі теорії і методики навчально-виховного процесу, зокрема, його цілей, завдань, принципів, закономірностей, змісту, засобів, форм, методів, прийомів;

2) компетентність у галузі фахових предметів і знання того, як зробити процес навчання, зміст предмету провідним засобом виховання учнів;

- 3) соціально-психологічну компетентність у галузі процесів спілкування;
- 4) диференціально-психологічну компетентність у сфері мотивації, здібностей, спрямованості учнівської молоді;
- 5) аутопсихологічну компетентність у сфері достоїнств і недоліків власної діяльності і особистості [7, с. 99].

Основними структурними підрозділами, що забезпечують здійснення внутрішнього контролю, є кафедри та їх викладацький склад Інституту педагогічної освіти. Цими структурними підрозділами забезпечується аналіз змісту навчання, встановлення зв'язку між місією, цілями та компонентами освітньої програми; оновлення організаційно-методичного забезпечення навчального процесу, успішність реалізації передбачених програмою форм контролю якості навчання слухачів та результатів їх оцінювання, а також загальна задоволеність споживачів освітніх послуг (студентів та роботодавців) [3]. За результатами такого аналізу вносяться пропозиції щодо удосконалення існуючих чи запровадження нових навчальних дисциплін, зміни і доповнення до навчальних програм [4].

З метою діагностики якості освітньої діяльності у контексті формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів було проведено анкетування викладачів кафедр педагогіки, початкової та дошкільної освіти Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука.

В анкетуванні брало участь 13 викладачів кафедр педагогіки, початкової та дошкільної освіти, серед яких переважна більшість, а саме 75 % – кандидати педагогічних наук, доценти; 8 % – викладачі та старші викладачі, 9 % з числа опитаних – доктори педагогічних наук, професори (рис. 1).

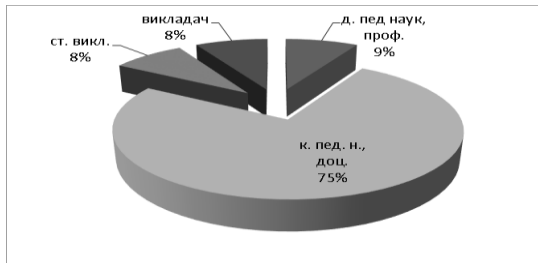

Рис. 1. Науковий ступінь та вчене звання опитаних викладачів кафедр педагогіки, початкової та дошкільної освіти Інституту педагогічної освіти

Педагогічний стаж опитуваних був досить значним: у 42 % викладачів він становив від 10 до 20 років, у 58 % – понад 20 років (рис. 2)

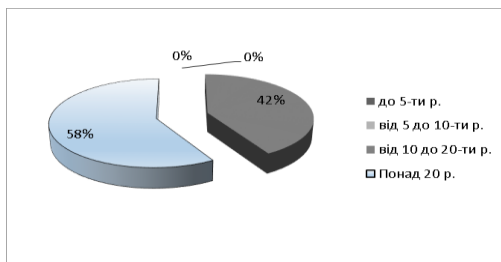

Рис. 2. Педагогічний стаж викладачів кафедр педагогіки, початкової та дошкільної освіти Інституту педагогічної освіти

Результати опитування засвідчили, що усі респонденти погодились з тезою, що мета вивчення дисциплін циклу професійної підготовки у закладах вищої освіти (ЗВО) полягає у формуванні професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів початкової та дошкільної освіти. 100 % респондентів вважають за потрібне систематично проводити роботу з формування професійної компетентності. Також всі викладачі вважають доцільним використання компетентнісного підходу для навчання фахових методик у закладі вищої освіти.

На запитання «Чи виникають у Вас труднощі під час проведення лекцій та практичних занять за компетентнісним підходом» відповіді респондентів розподілилися таким чином: 1 викладач (що становить 8 % із числа опитаних) дав ствердну відповідь, натомість решта 92 % опитаних зазначили, що подібних труднощів у них не виникає (рис. 3).

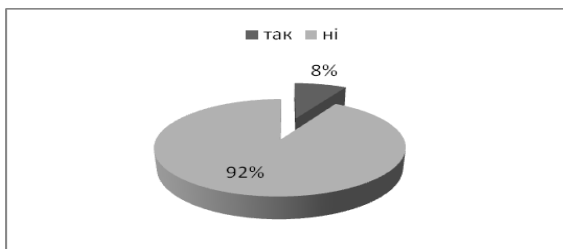

Рис. 3. Відповіді викладачів на запитання: чи виникають у Вас труднощі під час проведення лекцій та практичних занять за компетентнісним підходом?

Наступне запитання стосувалося думки викладачів щодо статусу професійно-педагогічної компетентності у системі навчальних дисциплін, а саме:

– міждисциплінарний (повинна формуватися на заняттях з усіх предметів, що вивчаються на педагогічному факультеті);

- предметний (формується лише на заняттях із фахових методик);
  - загально-предметний (формується упродовж усього вивчення дисциплін циклу професійної підготовки й суміжних дисциплін);
  - поєднує усі статуси (різні компоненти професійно-педагогічної компетентності формуються у процесі вивчення окремих дисциплін).
- Аналіз результатів опитування представлено на рис. 4.

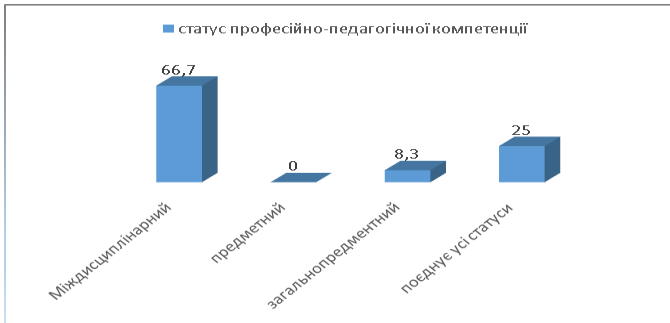

Рис. 4. Відповіді викладачів на запитання: який статус, на Вашу думку, має професійно-педагогічна компетенція?

Як засвідчують дані, наведені на рис. 4, переважна більшість опитаних викладачів (66,7 %) надають професійно-педагогічній компетентності міждисциплінарного статусу. На їхню думку, вона повинна формуватися на заняттях з усіх предметів, що вивчаються на педагогічному факультеті. Натомість 25 % респондентів упевнені, що різні компоненти професійно-педагогічної компетентності формуються у процесі вивчення окремих дисциплін. Натомість 8,3 % з числа опитаних зазначили, що професійно-педагогічна компетентність формується упродовж усього вивчення дисциплін циклу професійної підготовки й суміжних дисциплін.

На запитання «Чи вважаєте Ви достатнім рівень сучасних підручників та навчально-методичних посібників з фахових методик для формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів початкової та дошкільної освіти» 2 викладачів (16,7 % з числа опитаних) відповіли ствердно, натомість 50 % респондентів вказують на недостатність цього рівня. 16,7 % вказали на недостатню кількість цих підручників, 6,6 % зауважили, що рівень сучасних підручників з професійно-педагогічних дисциплін є належним, проте існує необхідність у забезпеченні підручниками з конкретних тем педагогічних технологій.

У процесі анкетування усі викладачі зазначили, що у процесі викладання навчальних дисциплін вони доповнюють вправи зі збірників самостійно дібраними завданнями й текстами професійного спрямування.

Усі без винятку викладачі вважають доцільним інтегрувати знання з різних фахових методик у моделювання професійної діяльності в умовах середовища початкової школи (закладу дошкільної освіти).

Також 100 % викладачів вказали на те, що вони систематично працюють на практичних заняттях із термінологією професійно-педагогічної освіти.

У своїй практиці викладачі застосовують такі з перерахованих інтерактивних методів і прийомів (рис. 5):

- рольова гра (100 %);
- мікрофон (91,7 %);
- взаємне навчання (83,3 %);
- круглий стіл (75,0 %);
- мозковий штурм (66,7 %);
- моделювання (66,7 %);
- активне слухання (66,7 %);
- інформаційний пропуск (33,3 %);
- займи позицію (25,0 %);
- акваріум (16,7 %).

Лідером інтерактивних методів, які упроваджують викладачі у своїй діяльності в процесі формування професійних компетентностей – рольова гра, мікрофон, взаємне навчання, круглий стіл, мозковий штурм, моделювання, активне слухання.

Рис. 5. Відповіді викладачів на запитання: які з перерахованих інтерактивних методів і прийомів Ви застосовуєте у своїй практиці?

У процесі опитування 100 % викладачів зазначили, що вважають ефективним використання кейс-методів (аналіз педагогічних ситуацій) у формуванні професійно-педагогічної компетентності студентів.

На запитання «Як Ви ставитесь до використання мультимедійних технологій у вивченні фахових методик», 100 % дали відповідь «позитивно», натомість 83,3 % зауважили, що систематично використовують їх на практиці.

Усі опитані зазначили, що у процесі викладання фахових методик використовують міжпредметні зв'язки.

Як позитив, варто зазначити, що на питання «Чи використовуєте Ви у своїй практиці метод проєктів» 100 % викладачів відповіли ствердно. Крім того, 100 % респондентів вважають доцільним упровадження елементів дуальної освіти для формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів.

Усі опитані вважають доцільним у роботі зі студентами застосовувати особистісно-орієнтований підхід з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей та інтелектуальних, мотиваційних, творчих потреб. 100 % з них вважають доцільним будувати спілкування з майбутніми педагогами на засадах діалогічності, толерантності, емпатійності, поваги до особистості та їх творчого розвитку.

100 % викладачів запевнили, що в процесі вивчення фахових методик вони використовують технології контекстного навчання (ділові, рольові, навчально-педагогічні ігри, імітаційне моделювання середовища майбутньої професійної діяльності, аналіз ситуацій професійної діяльності).

Отже, аналіз результатів проведеного анкетування дає підстави зробити висновок, що викладачі кафедр педагогіки, початкової та дошкільної освіти у своїй діяльності акцентують увагу на формуванні професійно-педагогічної компетентності майбутніх педагогів початкової та дошкільної освіти. Викладачі вважають доцільним інтегрувати знання з різних фахових методик у моделювання професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах середовища початкової школи (закладу дошкільної освіти); систематично працюють на практичних заняттях із термінологією професійно-педагогічної освіти; упроваджують інтерактивні методи навчання, мультимедійні та контекстні технології.

Використання анкетування для визначення якості викладання викладачами закладу вищої освіти навчальних дисциплін, дозволяє більш ефективно вирішувати питання контролю та оцінки якості їхньої роботи. Цей метод є умовою вдосконалення професійних знань і педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників ЗВО.

Однак, важливим моментом під час визначення ступеня задоволеності здобувачів освітніх послуг якістю викладання навчальних дисциплін є не разове анкетування, а системний підхід. Це дозволяє вести порівняльну аналітичну роботу, отримувати більш об'єктивну інформацію, яка може бути використана як оціночна, а також служити «поштовхом» для підвищення ефективності роботи викладачів.

Список використаних літературних джерел

1. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38–39, ст. 380.
2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2009–2018 роки та на період до 2039 року. Державне агентство України з інвестицій та розвитку. URL: <http://www.in.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019).
3. Дубініна О. С. Анкетування студентів як спосіб моніторингу якості освіти. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/dubinina.pdf> (дата звернення: 10.10.2019).
4. Тетьякова Н. В. Оценка качества работы преподавателя на основе методики многомерного анализа его деятельности. *Научно-теоретический журнал «Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта»*. 2011. № 11 (81). С. 151–155.
5. Демичева І. О. Показники професійного саморозвитку вчителя. *Педагогіка і психологія*. Харків: ОВС, 2002. С. 109–112.
6. Драгієва Л. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій як педагогічна проблема. URL: [irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > Vpo_2010_1\(1\)_11](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64?Vpo_2010_1(1)_11)
7. Мешко О. І., Мешко Г. М. Педагогічна спрямованість як аспект формування професійної культури майбутнього вчителя. *Формування професійної культури вчителя в контексті інтеграції України в Європейський освітній простір: матеріали регіонального науково-практичного семінару за ред. проф. Терещука Г. В.* Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. 177 с.

References

1. Zakon Ukrainy (Law of Ukraine). «Pro osvitu». (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady (Information from the Verkhovna Rada)*, 38–39, 380 (In Ukrainian).
2. Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2009–2018 roky ta na period do 2039 roku. Derzhavne agenstvo Ukrainy z investytsii na uozvytku. URL: <http://www.in.gov.ua/> (Last accessed: 10.10.2019) (In Ukrainian).
3. Dubinina O. S. Anketuvannia studentiv yak sposob monitorynhu yakosti osvity. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/dubinina.pdf> (Last accessed: 10.10.2019) (In Ukrainian).
4. Tetyakova N. V. (2011). Otsenka kachestna raboty prepodavatelya na osnove metodiki mnogomernogo analiza ego deyatelnosti. *Nauchno-teoreticheskiy zhurnal «Uchenye zapiski universiteta imeni P. F. Lesgafa» (Scientific and theoretical journal «Scientific notes of the university named after P. F. Lesgaf»)*, 11 (81), 151–155 (In Russian).
5. Demycheva M. A. (2002). Pokaznyky profesiinogo samorozvytku vchytelia. *Pedagogika i psykholohiia (Pedagogy and psychology)*. Harkiv: OVS, 109–112 (In Ukrainian).
6. Drahiiieva L.V. (2010). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutniogo vchytelia tehnologii yak pedahohichna problema. URL: [irbis-nbuv > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > Vpo_2010_1\(1\)_11](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64?Vpo_2010_1(1)_11) (Last accessed: 10.10.2019) (In Ukrainian).
7. Meshko O. I., Meshko G. M. (2007). Pedahohichna spriamovanist yak aspect formuvannia profesiinoi kultury maibutniogo vchytelia. *Formuvannia profesiinoi kultury vchytelia v konteksti intehratsii Ukrainy v Yevropeyskiy osvitnii prostir: materialy regionalnogo naukovo-praktychnogo seminaru za red. prof. Tereshchuka H. V.* Ternopil: Vyd-vo TNPu im. V. Hnatiuka (In Ukrainian).

Рецензент: д.пед.н., професор Красовська О. О.